

Wegwijzer Wensen en Grenzen

Het mbo als voorwaartse kracht richting
een respectvolle samenleving

Wensen en grenzen van
studenten staan centraal

Bestuurders nemen
meldingen serieus

Sociale veiligheid hoort
thuis bij elke opleiding

Samen zorgen voor
goede gesprekken in de klas

Veiligheid begint bij
aanvoelen én delen

Samen zorgen voor
een veilige stage

Melden is voor helden

Alleen geraakt, samen geheeld

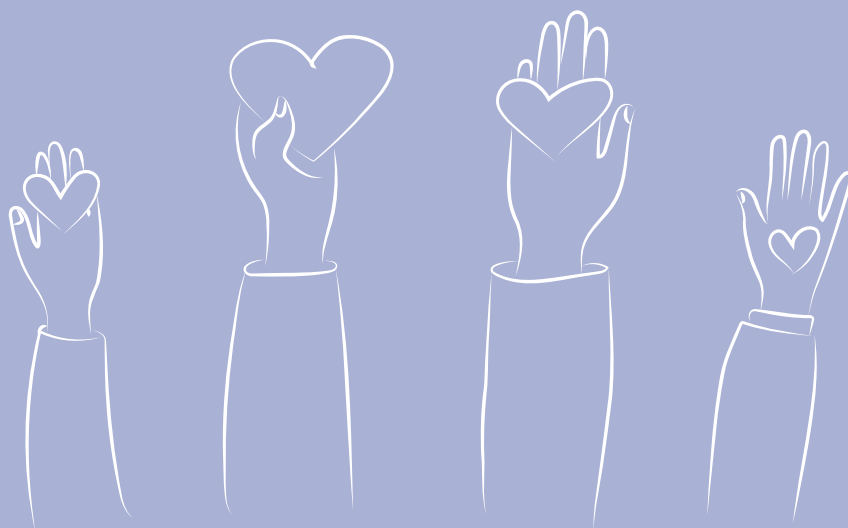
Deze wegwijzer is tot stand gekomen in samenwerking met meer dan 50 mbo-instellingen. Op initiatief van de MBO Raad en Regeringscommissaris Mariëtte Hamer. De thema's, acties en inzichten in de wegwijzer zijn het resultaat van de allereerste mbo-conferentie over de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag op 18 maart 2025. De wegwijzer geeft, zoals de naam al zegt, richting aan deze aanpak en faciliteert de onderlinge samenwerking. Het staat individuele instellingen natuurlijk vrij om keuzes te maken en de beschreven aandachtspunten verder aan te scherpen en te verrijken.

Wegwijzer Wensen en Grenzen

Het mbo als voorwaartse kracht richting een respectvolle samenleving

Wij, studenten, bestuurders, stagebegeleiders, veiligheidscoördinatoren, vertrouwenspersonen, conciërges, opleidingsdirecteuren en burgerschapsdocenten, slaan de handen ineen om seksueel grensoverschrijdend gedrag in het mbo te voorkomen: op school, de werkvloer en in de openbare ruimte.

De wensen en grenzen van onze studenten zijn hierbij hét uitgangspunt. Zij lopen voorop richting onze stip aan de horizon: een plezierig en veilig studentenleven, stageperiode en opleidingstijd voor alle mbo'ers in Nederland. Hiermee leveren we als mbo een actieve bijdrage aan een respectvolle samenleving.

Wensen en grenzen van studenten staan centraal

Studenten: Wat wij belangrijk vinden.

Werken aan sociale veiligheid begint bij onze wensen en grenzen. Het is belangrijk dat we naar onszelf luisteren en dat we nare gevoelens of vermoedens gemakkelijk bespreekbaar kunnen maken: op school, op straat en tijdens stage.

- pagina 5 -

Sociale veiligheid hoort thuis bij elke opleiding

Opleidingsdirecteuren: Hoe wij sociale veiligheid onderdeel maken van de opleiding.

Wij willen dat elke opleiding zelf aan de slag kan met het creëren van een sociaal veilige school. Daarom bieden we hulp en duidelijke richtlijnen.

- pagina 8 -

Veiligheid begint bij aanvoelen én delen

Medewerkers sociale veiligheid: Hoe wij samen werken aan sociale veiligheid.

Wij als medewerkers die zich, op welke manier dan ook, bezighouden met veiligheid op school zoeken de samenwerking op. We zetten onze voelsprietten in en voorzien collega's van tips en inzichten.

- pagina 12 -

Melden is voor helden

De moed vinden om een melding te doen is al lastig genoeg. Het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag moet daarom zo makkelijk, duidelijk en toegankelijk mogelijk worden gemaakt.

- pagina 14 -

Bestuurders nemen meldingen serieus

Bestuurders: Wat wij doen bij een melding.

Als er een melding van seksueel grensoverschrijdend gedrag is, nemen we het serieus. We houden contact met iedereen: studenten, ouders, medewerkers, toezichthouders, media, politie en hulpverleners.

- pagina 6 -

Samen zorgen voor goede gesprekken in de klas

Burgerschapdocenten: Hoe wij het gesprek in de klas voeren en aanjagen.

Wij willen meer tijd en ruimte om goed pedagogisch te kunnen handelen. En het gesprek in de klas samen met andere docenten en studenten vormgeven.

- pagina 10 -

Samen zorgen voor een veilige stage

Stagebegeleiders: Hoe wij studenten voorbereiden op hun stage.

Wij zorgen voor een veilige stage door studenten goed voor te bereiden. School en het leerbedrijf zijn samen verantwoordelijk voor deze voorbereiding.

- pagina 13 -

Alleen geraakt, samen geheeld

We zetten in op herstelgericht werken, wat nog nieuw is. Het gaat om gesprekken en afspraken na grensoverschrijdend gedrag dat niet strafbaar is, maar wél schadelijk. Dit helpt om het in de toekomst te voorkomen.

- pagina 15 -

Wensen en grenzen van studenten staan centraal

Studenten: Wat wij belangrijk vinden.

Wij denken dat een veilige school hier begint:

- **Leren je grens aan te geven.** Zeg duidelijk: “Dit voelt niet oké voor mij.” Of gewoon: “Nee.” Dat is ook een antwoord.
- **Een meldpunt waar je je op je gemak voelt.** Elke school moet een plek hebben waar je makkelijk binnen kunt lopen als je iets wilt bespreken. Studenten moeten daar vertrouwelijke hulp kunnen krijgen. Medewerkers moeten er professionele hulp kunnen krijgen.
- **We durven elkaar feedback te geven.** Het moet normaal worden dat studenten en medewerkers elkaar feedback geven. Door te praten over wat er gebeurt, worden we samen sterker. We moeten ons niet laten tegenhouden door angst of schaamte.
- **Luisteren naar je gevoel.** Als je iets niet vertrouwt of een naar gevoel hebt, moet je daar meteen iets mee doen. Niet afwachten.
- **Kunnen praten over onveiligheid tijdens je stage.** We vinden het belangrijk dat er vóór stages duidelijke afspraken zijn over wat je kunt doen als je je onveilig voelt. Tijdens je stage moet je hierover kunnen praten, bijvoorbeeld met een buddy uit een hoger leerjaar.
- **Ervaringen op straat en tijdens het uitgaan bespreekbaar maken.** Wij meiden zijn op straat en tijdens het uitgaan voortdurend op onze hoede. Deze ervaringen willen we kunnen delen in de klas, zodat ook de jongens dit beter begrijpen en we met elkaar kunnen bespreken hoe dit te veranderen.

Bestuurders nemen meldingen serieus

Bestuurders: Wat wij doen bij een melding.

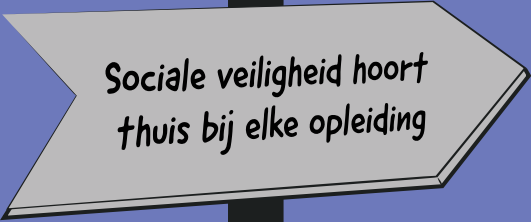
De eerste stappen die we zetten:

- **We werken goed samen met onze communicatieafdeling.** Zij helpen met het schrijven van een duidelijke boodschap. We vragen hulp aan de Raad van Toezicht en de Vertrouwensinspectie. We houden andere scholen en belangrijke mensen in de regio op de hoogte, zoals de burgemeester.
- **We zorgen dat we snel kunnen handelen.** We hebben afspraken en protocollen klaarliggen. We doen aan intervisie (leren van elkaar), zodat we goed voorbereid zijn.
- **We zetten snel een crisisteam op.** Binnen het docententeam spreken we af hoe we communiceren binnen en buiten de school. We vragen: wat moet het management nu doen? En: wat hebben de leidinggevenden van ons nodig?
- **We stellen ons open en eerlijk op.** We willen leren van wat er gebeurt. Daarom kijken we of het probleem misschien ook op andere plekken speelt. Zo werken we aan een schoolcultuur waarin veiligheid voorop staat.
- **We zijn eerlijk naar ouders en studenten.** We leggen uit wat we doen om de veiligheid te verbeteren. We vragen aan de student: wat heb jij nodig om je gezien en gehoord te voelen? We vertellen hoe het onderzoek verloopt en praten open over eventuele schade aan onze reputatie.
- **We stimuleren dat mensen zich uitspreken.** We hopen dat anderen ook hun verhaal durven doen. We stellen vragen zoals: Zijn onze waarden nog goed? Past ons beleid nog bij deze tijd?

Hoe we daarna verder gaan:

- **We praten met alle medewerkers.** De mensen die direct betrokken zijn krijgen extra aandacht. Maar we betrekken het hele team, want dit gaat iedereen aan. We praten opnieuw over de gedragscode en kijken of die aangepast moet worden.
- **We bespreken de waarden van onze school.** Hoe zorgen we dat iedereen zich veilig voelt? Wat vinden we belangrijk? Wat willen we samen uitstralen?
- **We laten ook aan de buitenwereld zien dat we zorgzaam zijn.** De bestuurder is het gezicht van de school en spreekt namens ons allemaal. Medewerkers horen het nieuws altijd als eerste. Daarna pas de media of politie.
- **Ook bij nazorg zijn we zorgvuldig.** Als iets in het nieuws komt, zorgen we voor goede begeleiding van studenten en medewerkers. We vertellen altijd het eerlijke verhaal. We hebben een hulpverleningsplan klaarliggen en gebruiken dat ook. Indien nodig schakelen we extra hulp in.

**Sociale veiligheid hoort
thuis bij elke opleiding**

Opleidingsdirecteuren: Hoe wij sociale veiligheid onderdeel maken van de opleiding.

Dit is wat we daarbij belangrijk vinden:

Voor ons management

- **We zijn duidelijk over onze gezamenlijke normen en waarden.** Dat betekent onder andere: incidenten registreren, een goed werkend meldpunt opzetten (ook voor de samenwerking met SBB) en deskundigheid inzetten.
- **Studenten praten mee.** We maken samen gedragscodes, zodat studenten zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen ontwikkeling en voor respectvol gedrag.
- **Iedereen weet hoe we met elkaar omgaan.** Dat betekent dat alle medewerkers en studenten de regels, protocollen en afspraken kennen én zich eraan houden. We willen ook elk studiejaar met elke klas bespreken hoe we met elkaar omgaan. Een goede groepsfeer aan het begin helpt daarbij.
- **Sturen op sociale veiligheid is belangrijk.** Daarom moet goed worden bijgehouden hoe het gaat met sociale veiligheid, vooral bij onderwerpen als seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- **We willen dat moeilijke gesprekken normaal worden.** Daarom geven we gespreksvaardigheden een plek in onze HR-aanpak (personeelsbeleid).
- **We spreken af welke woorden en begrippen we gebruiken.** Dit helpt bij intervisie (leren van elkaar) en supervisie.
- **Leidinggevenden en docenten geven het goede voorbeeld.** Daarom willen we op iedere locatie een duidelijke manier hebben om 'niet-pluis'-gevoelens te kunnen bespreken. Zo ontstaat een cultuur van aanspreken en feedback geven.

Voor onze medewerkers en docenten

- **Nieuwe medewerkers maken we wegwijs.** Tijdens het inwerken (onboarding) besteden we aandacht aan sociale veiligheid. We willen één duidelijke beschrijving van ieders rol en taken. Sociale veiligheid moet ook terugkomen in de jaarlijkse gesprekken met medewerkers.
- **Studenten moeten kunnen zeggen hoe veilig ze zich voelen.** Daar luisteren we naar.
- **We willen een coördinator sociale veiligheid.** Diegene moet voldoende ruimte krijgen om ook te kunnen kijken naar machtsverhoudingen in de school.

Voor de onderwijsprogramma's

- **Sociale veiligheid is onderdeel van het onderwijsprogramma én van het management.** Zo zorgen we ervoor dat iedereen zich verantwoordelijk voelt en dat ook problemen die we eerst niet zagen naar boven komen.
- **Docenten moeten bewust en pedagogisch handelen.** Dit willen we stimuleren, ook doordat zij onderling uitwisselen over lastige situaties.

Samen zorgen voor goede gesprekken in de klas

Burgerschapdocenten: Hoe wij het gesprek in de klas voeren en aanjagen.

Dit is waar we aan willen werken:

- **Burgerschap is een doorlopend gesprek.** We hebben de kennis om maatschappelijke onderwerpen van verschillende kanten te belichten. Denk aan wetten, geld, rechtvaardigheid en persoonlijke keuzes. We kunnen daar goed over praten met studenten.
- **We voeren het gesprek als docent en als mens.** Ons vak gaat ook over wie je bent als persoon. We willen geen les geven als een soort politieagent. We staan open voor zelfreflectie. Ook wij zijn mensen. Ons vak gaat ook over wat er speelt in de wereld en wat studenten meemaken in hun persoonlijke leven en op straat. Daarom willen we tijdens het gesprek in de klas ruimte maken voor persoonlijke ervaringen. Meiden de kans geven om te delen wat de impact is van wat ze meemaken, en jongens om na te denken over hun gedrag. Al onze studenten moeten zich veilig voelen om vragen, twijfels en zorgen te kunnen delen.
- **Niet alleen burgerschapsdocenten voeren het gesprek.** Het 'goede gesprek' moet door iedereen gevoerd kunnen worden. Dit kan niet alleen onze taak zijn. De school moet ervoor zorgen dat álle docenten hiermee om kunnen gaan.
- **Hebben wij als burgerschapsdocent een extra rol?** Misschien wel. Maar daar moet een eerlijk gesprek over komen. Zijn wij verantwoordelijk? Willen we dat? Of zijn we soms juist meer de aanjagers in het team? We hebben elkaar nodig om die gesprekken goed te voeren.

- **Onze expertise willen we ook in het team inzetten.** Ons vak draait om deze gesprekken, maar dat maakt het ook gevoelig. Niet elke opleiding of werkplek is er klaar voor om over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag te praten.
- **We moeten elkaar blijven aanspreken.** Laten we in teams ruimte maken voor openheid, kwetsbaarheid en steun. Laten we tijd nemen voor intervisie. En zorgen dat iedereen zijn verantwoordelijkheid kan nemen vanuit zijn rol.
- **Laten we met studenten het gesprek samen vormgeven.** Er moet een plek zijn voor ideeën, tips en trainingen. Help ons aan hulpmiddelen, zoals rollenspellen of tips voor lastige gesprekken.
- **Nieuwe exameneisen maken het spannend.** Het is lastig om zulke gesprekken te toetsen. Andere, beter toetsbare onderdelen van burgerschap krijgen dan misschien meer aandacht. Maar wij vinden: burgerschap gaat vooral over elkaar leren begrijpen. Het helpt studenten om over maatschappelijke thema's te praten en zich daarin te ontwikkelen.

Veiligheid begint bij aanvoelen én delen

Medewerkers sociale veiligheid: Hoe wij samen werken aan sociale veiligheid.

Dit zijn onze belangrijkste aandachtspunten:

- **Begin van het schooljaar?** Het perfecte moment. Dan leer je elkaar kennen en kunnen studenten horen bij wie ze terecht kunnen met vragen of zorgen. Regels en protocollen moeten ook meteen duidelijk zijn voor iedereen.
- **Moreel beraad is waardevol.** Door regelmatig met collega's uit verschillende functies echte situaties te bespreken, leren we samen wat werkt.
- **Er is een coördinator nodig.** Niet alleen voor fysieke veiligheid, maar zeker ook voor sociale veiligheid.
- **Wij voelen dingen aan.** We kunnen advies geven over wat wij nodig hebben om (seksueel) grensoverschrijdend gedrag te bespreken. Dat hangt af van de cultuur op school, van de docent of student en hun achtergrond.
- **Wij kunnen tips geven aan teamleiders.** Zo kunnen zij beter signalen opvangen en goed reageren. Samen met HR willen we zorgen voor training en ondersteuning.
- **Voorlichting aan studenten moet actueel blijven.** Niet alleen na een melding, maar altijd. Studenten moeten weten hoe de omgang op school werkt, wie waarvoor verantwoordelijk is en waar ze hulp kunnen krijgen.
- **Wat wij zien en voelen, geven we door aan docententeams.** Zo kunnen zij het gebruiken in hun lessen en in de dagelijkse omgang met studenten.

**Samen zorgen voor
een veilige stage**

Stagebegeleiders: Hoe wij studenten voorbereiden op hun stage.

Hierbij kijken we naar de drie belangrijke pijlers: **omgangscultuur, organisatiestructuur en ondersteunend systeem:**

- **Vorbereiding samen met vertrouwenspersonen.** School én stagebedrijf moeten samen de student voorbereiden: Wat zijn de normen en waarden op school en in het leerbedrijf? Wat is een veilige omgeving? Waar kun je terecht als je je onveilig voelt? Dit moet duidelijk zijn vóór de stage begint.
- **Leerbedrijf goed uitleggen aan de student.** Wie heeft welke rol? Wat zijn de omgangsvormen en gedragsregels? Hoe voelt de student zich verbonden met het bedrijf? We gebruiken hiervoor de BPV-driehoek (student, school, leerbedrijf) en betrekken ook SBB waar nodig. We maken daarvoor gebruik van het BPV-protocol.
- **De school heeft een centrale rol.** De school regelt de coördinatie, zorgt voor bewustwording bij studenten en weet wanneer welke expert nodig is. De student moet zich goed ondersteund voelen, ook in contact met anderen zoals SBB.

Melden is voor helden

Melden is voor helden

Wat helpt daarbij?

- **Het eerste gesprek is belangrijk.** Studenten weten soms nog niet goed wat 'normaal' gedrag is. Ze moeten leren hoe je een klacht kunt indienen – informeel of formeel – en wanneer bemiddeling wel of niet past.
- **Maak de klachtenprocedure begrijpelijk.** We willen studenten leren hoe het werkt om een klacht in te dienen, bijvoorbeeld in een les. Informatie moet duidelijk, herhaald en eenvoudig worden aangeboden.
- **De school moet ook zelf melden als dat nodig is.** Zo wordt de student beschermd. Tegelijkertijd moet de school ook veiligheid bieden aan de persoon over wie de klacht of melding gaat.
- **Als er een vermoeden is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tijdens de stage, moet dit gemeld worden bij SBB.** Dan kan SBB optreden richting het leerbedrijf.

Alleen geraakt, samen geheeld

Alleen geraakt, samen geheeld

Wij willen een **plan (roadmap)** maken over hoe we herstelgericht werken kunnen verbeteren, via de drie pijlers:

1. Omgangscultuur

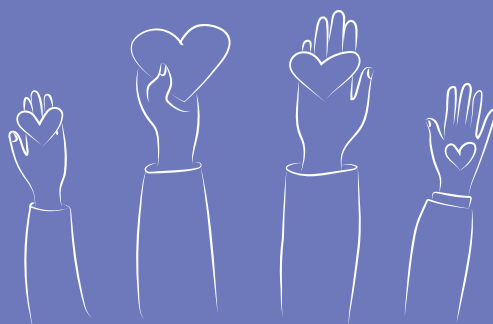
- Meer ruimte voor goede gesprekken.
- Leren hoe je elkaar aanspreekt.
- Voorbeeldgedrag laten zien.
- Werken met afspraken (bijvoorbeeld: 'contact en contract' aan het begin van een periode).

2. Organisatiestructuur

- Duidelijke taakverdeling in de zorgstructuur.

3. Ondersteunend systeem

- Duidelijk beleid voor ouders en studenten, voor zowel slachtoffers / melders als daders / beschuldigden.
- Een zichtbare en bereikbare vertrouwenspersoon.
- Een plek voor steun van anderen (bijvoorbeeld medestudenten of professionals).
- Eenvoudige toegang tot hulp – binnen en buiten school.
- Herstel bespreken in de les, zodat studenten leren wat kan helpen na een moeilijke situatie.

Deze wegwijzer is tot stand gekomen in samenwerking met meer dan 50 mbo-instellingen. Op initiatief van de MBO Raad en Regeringscommissaris Mariëtte Hamer.